

ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми визначається тим, що філософія економіки покликана досліджувати та розв'язувати проблеми таких сутнісних вимірів економічного життя суспільства, як власність, вартість, праця, капітал тощо. Філософія економіки розглядає систему господарювання як багатовимірний, суперечливий, об'ємний світ, який перебуває у постійному русі й розвитку. Специфіка філософського знання допомагає піднятися над зовнішнім, буденним аналізом поверхневих явищ та їх властивостей, проникнути в сутність глибинних економічних процесів, які неможливо збагнути ні досвідом, ні практикою, оскільки вони виходять за межі раціонального осягнення, але є буттєвими і за певних обставин достатньо відчутними. Філософія економіки розглядає систему господарювання як багатовимірний, суперечливий, об'ємний світ, який перебуває у постійному русі й розвитку. Специфіка філософського знання допомагає піднятися над зовнішнім, буденним аналізом поверхневих явищ та їх властивостей, проникнути в сутність глибинних економічних процесів, які неможливо збагнути ні досвідом, ні практикою, оскільки вони виходять за межі раціонального осягнення, але є буттєвими і за певних обставин достатньо відчутними. Завдяки цьому філософія економіки здатна розкривати багатшу за змістом і сутністю економічну реальність. Філософський підхід дає змогу розглядати економіку як складну, відкриту, нелінійну систему з її незворотністю, можливістю виникнення нових зв'язків і відношень, з'ясувати місце і роль поодиноких людських зусиль у цій системі, які за певних станів соціального середовища можуть суттєво впливати на макросоціальні процеси.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні ролі філософії в економічному житті суспільства. Філософський вимір економічного життя значно ширший від його змістового кола як самодостатньої умови існування й життєдіяльності людини. У ньому економічна сфера постає як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни нею зовнішнього і власного (внутрішнього) світу, а економіка набуває статусу універсальної єдиної матеріально-духовної сфери, в якій особистість реалізує себе як біосоціодуховна цілісність. Факт економічної діяльності у філософській інтерпретації осмислюється у всій його глибині, позбавляється чисто об'єктивного сенсу й розкривається у сфері духу. Духовна сфера господарювання охоплює настрої, переживання, оцінки, світовідчуття, світорозуміння, з чого й започатковуються філософська інтерпретація, осмислення, світоглядне обґрунтування економічних проблем.

Реалізація мети обумовлює вирішення таких **завдань**: проаналізувати основні філософські засади, які мають вагомий вплив на економіку країни; визначити місце філософії в економіці; дослідити і проаналізувати проблеми філософії в економіці; розглянути філософський аналіз поверхневих явищ та їх властивостей в економічному житті суспільства; проникнути в сутність економічних процесів, які неможливо збагнути ні досвідом, ні практикою, оскільки вони виходять за межі раціонального осягнення, але є буттєвими і за певних обставин достатньо відчутними. **Об'єктом дослідження** – феномен філософії та її вплив на формування досконалої економічної системи в державі. **Предметом дослідження** філософії економіки є антропологічний та соціально-культурний аспект економічної діяльності, а також методологічний аналіз економічного пізнання.

Кожна людина щоденно залучена у сферу економічного життя, економічних явищ, адже вона купує і продає, отримує доходи і сплачує податки, керує і підпорядковується управлінським рішенням, заощаджує і прагне матеріальних статків, виробляє і споживає. Економічна діяльність, праця є одвічною долею людства. Вона не лише створює матеріальний достаток, задовольняє вітальні потреби, а й розвиває творчі сили, здібності, внутрішній світ людини, надає йому особливого спрямування. Сутність економічних процесів, проблем у власне людському вимірі, у контексті найрізноманітніших форм життєдіяльності суспільства і особи розглядає філософія економіки. Філософія економіки – сфера філософського знання про сутність економічного буття людини в багатовекторному полі соціуму й гуманістичному аспекті. Самореалізація людини долає межі функціональної структурності економічного процесу, створює передумови для нових форм поєднання діяльності соціальних індивідів [2, с. 460]. У такому контексті самореалізація особи є головним імпульсом і мотивом, який долає задану розмірність економіки, сприяє еволюції всіх соціальних форм. Філософія економіки розглядає систему господарювання як багатовимірний, суперечливий, об'ємний світ, який перебуває у постійному русі й розвитку. Специфіка філософського знання допомагає піднятися над зовнішнім, буденним аналізом

поверхневих явищ та їх властивостей, проникнути в сутність глибинних економічних процесів, які неможливо збагнути ні досвідом, ні практикою, оскільки вони виходять за межі раціонального осягнення, але є буттєвими і за певних обставин достатньо відчутними. Визначаючи суспільну взаємообумовленість різних типів розподілу і кооперування людської діяльності, перспективи її змін, філософія економіки вирішує методологічне і світоглядне завдання. Вона не лише задає систему координат, а й продукує найскладніші фрагменти загальної картини економічної реальності, виявляє необхідні орієнтири, завдяки яким людська особистість здійснює перспективне моделювання власної життєвої поведінки, створює необхідні й різноманітні умови для свого існування і розвитку [1, с. 315].

Факт економічної діяльності у філософській інтерпретації осмислюється у всій його глибині, позбавляється чисто об'єктивного сенсу і розкривається у сфері духу. Духовна сфера господарювання охоплює настрої, переживання, оцінки, світовідчуття, світорозуміння, світо усвідомлення, з чого й започатковуються філософська інтерпретація, осмислення, світоглядне обґрунтування економічних проблем [4, с. 89].

Сукупно вони формують так звану філософію господарювання, в якій економіка постає в універсальній, всезагальній формі, як така, що ввібрала в себе весь світ. Розкриваючи універсальність економіки, її всезагальну форму через її буття у світі й нескінченність її зв'язків із ним, філософія економіки не механічно переносить філософські поняття, категорії на сферу господарювання чи результати економічних моніторинґів на інші сфери суспільного життя, а всебічно враховує сферу і специфіку власного функціонування.

Філософсько-економічне знання, як основа визначення найбільш сприятливих принципів організації соціально-економічного простору, стає сферою конструювання базисних принципів та засад економічної культури соціуму, яка внаслідок взаємозумовленості економічних і політичних цілей суспільства є сферою формування принципів економічної ідеології як основи політичної економії [3, с. 184]. Філософія економіки функціонує як сфера проблематики методологічних засад економічного знання та формування узагальненої системи економічних категорій. У практичному вимірі філософія економіки розгалужується принаймні на два напрями - філософію господарства та філософію бізнесу, що постають як сфери теоретичного аналізу відповідних вимірів економічної діяльності. Предметом є виробничі відносини, які складаються з економічних та загальних організаційно-економічних відносин [6, с. 516].

Метод наукової абстракції полягає у виділенні найбільш суттєвих сторін процесу, що вивчається, абстрагуванні від усього другорядного, випадкового. Аналіз - предмет дослідження розчленовується, мислення йде від конкретного до абстрактного. Синтез - досліджує економічне явище у взаємозв'язку та взаємодії його складових.

Розгляд економічного життя повинен починатися не з аналізу товару і ринку, а з розгляду людських якостей, потреб, інтересів, здібностей, цілей діяльності в економіці, з розгляду місця економічної сфери у цілісному процесі людської життєдіяльності. Тому для дійсно всебічного, поглибленого пізнання економічних процесів, перспектив розвитку економіки є необхідним доповнення економічної теорії філософією економіки, що дозволить розглянути економіку в аспекті загальнолюдських, фундаментальних цінностей і анти-цінностей: добра і зла, справедливості і несправедливості, свободи і необхідності тощо. Саме від цих цінностей і анти-цінностей, від їх співвідношення залежать прогрес або деградація життя суспільства і економіки.

Висновки. Філософія економіки передбачає розгляд проблем методологічного характеру, пов'язаних з розумінням «економіки» у значенні певної наукової теорії. Варто зазначити, що філософію матеріальне виробництво цікавить як компонент соціуму, як одна із складових людського способу життєдіяльності. Філософія економіки - галузь філософського знання, яка ще тільки формується як дослідницький напрям, хоча необхідність в її розробці стає все більш очевидною у зв'язку із величезним впливом економічного фактору на всі ланки сучасного життя людини і суспільства. Сучасна філософія економіки розвивається по декількох напрямках: філософія господарства, філософія бізнесу, філософія власності, філософія товару і грошей, філософія економічної політики, господарська етика. Велику роль також відіграє філософсько-методологічний аналіз основ економіки та економічних категорій [5, с.74]. Філософію економіки можна назвати і економічною антропологією, оскільки це не просто філософська інтерпретація економічного життя, але й знання про історичні долі людини і світу, про цілі, сенси, прагнення людини як суб'єкта, що господарює і творить у світі. Оскільки під поняттям «економіка» розуміється і наукова дисципліна, то «філософія економіки» - це також і філософія економічної науки, її філософсько-

методологічний аналіз. Людину економічна теорія розглядає без врахування її суб'єктивності, безвідносно до її суті, ідеалів, інтересів. Видатні представники економічної науки розробляли питання функціонування ринкового механізму, розподілу благ, не торкаючись аспектів відповідності існуючої економічної системи критеріям людяності, ідеалам і інтересам всіх людей. Потрібно зазначити, що кінцева, вища мета економічної діяльності, яка визначає її призначення - знаходиться поза нею самою. Такою вищою, кінцевою її метою є соціальний результат: відтворення життя людей, їх добробут. Безпосередньою же метою є економічний результат - виробництво товарів, послуг, отримання прибутку тощо). Саме філософія економіки повинна реалізувати антропологічний підхід до економічних процесів сучасності, тобто - розгляд економічних благ, відносин, фактів економічного життя з позиції гідності та щастя людини. Філософське бачення економіки дає можливість більш повного, цілісного і глибокого її осягнення, що вельми необхідне для сучасної цивілізації. Аналіз основних економічних питань з погляду філософії дозволяє глибше осмислити природу суспільства, принципи реального життя людей і характер їх відносин, зав'язаних на їх корінні потреби і інтереси, без яких немислиме саме існування людей.

Література

1. Буслинський В. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів / Київський славистичний ун-т / Володимир Андрійович Буслинський (ред.). – К., 2002. – с.315.
2. Воронкова В. Філософія: Навчальний посібник/ Валентина Воронкова,; М-во освіти і науки України. -Київ: ВД «Професіонал, 2004. -460 с.
3. Глушко Т. П. Філософія економіки як основа формування стратегій соціального управління // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В.В. Лях. – Вип. 47. – К.: Український центр духовної культури, 2005. – с.184.
4. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. –К.: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. – № 4. – с.89.
5. Глушко Т. П. Філософія економіки і соціальний прогрес // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія, Політологія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – Вип. 77. – с.74.
6. Губерський Л. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищих навч. закл. / І.Ф. Надольний (ред.). – 5. вид., стер. – К. : Вікар, 2005. – с.516.
7. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015.– Випуск 18.– С. 96-102